

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бондаренко А.С., студентка ННІ Економіки і права,
спеціальність «Фінанси і кредит», 2 курс навчання
Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент І.Г. Башук
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Стрімкий розвиток цифрових технологій, зокрема хмарних обчислень, великих даних, роботизованої автоматизації процесів та штучного інтелекту, спричиняє фундаментальні зміни в системі бухгалтерського обліку. Традиційна модель, орієнтована на ручне введення даних, періодичне складання звітності та реактивне реагування на вже здійснені факти господарської діяльності, поступово втрачає свою ефективність. На зміну їй приходить цифрова парадигма, яка передбачає безперервний обліковий процес, інтегрований з іншими бізнес-системами підприємства, та орієнтацію на прогнозну аналітику. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку, а також адаптації професійних компетентностей фахівців до вимог цифрової економіки. Трансформація обліку є не просто технічним оновленням, а глибинною зміною його функцій, інструментарію та ролі в управлінні сучасним підприємством. Цифровізація бухгалтерського обліку передбачає комплексне використання інформаційно-комунікаційних технологій для автоматизації процесів збору, обробки, зберігання та аналізу облікової інформації, що забезпечує безперервність облікового процесу, мінімізацію впливу людського фактора та підвищення точності даних.

Серед ключових цифрових інновацій, що впливають на бухгалтерський облік, особливе місце посідають криптовалюти та технології блокчейн. Як зазначають дослідники, криптовалюти є особливим різновидом цифрових активів, емісія та обіг яких ґрунтуються на криптографічних методах захисту та децентралізованих механізмах підтвердження транзакцій [1, с. 83]. Відсутність центрального емітента, анонімність або псевдонімність користувачів, висока волатильність курсу – ці характеристики створюють значні виклики для традиційних облікових моделей, які орієнтовані на чітке правове регулювання, ідентифікацію контрагентів та стабільність оцінки. Бухгалтерський облік криптовалют на сьогодні не має уніфікованих міжнародних або національних стандартів. Підприємства змушені самотійно розробляти облікову політику, обираючи один із можливих підходів: трактування криптовалют як нематеріальних активів, як запасів, як фінансових інструментів або як грошових коштів. Кожен із цих підходів має суттєві недоліки, оскільки криптовалюти не повністю відповідають жодній із зазначених категорій. Це призводить до незіставності фінансової звітності різних суб'єктів господарювання та ускладнює її аналіз зовнішніми користувачами, зокрема інвесторами та кредиторами. Водночас технологія блокчейн, яка лежить в основі більшості криптовалют, має значний потенціал для трансформації самого процесу ведення обліку.

Застосування розподілених реєстрів дозволяє створювати системи, в яких кожна господарська операція фіксується одночасно у всіх учасників мережі, що практично унеможливує фальсифікацію даних та значно підвищує довіру до облікової інформації.

Інститут довіри є фундаментальною основою ефективного функціонування ринку фінансових послуг та, відповідно, якісної облікової системи. У механізмі розвитку ринку фінансових послуг довіра виступає як системоутворюючий елемент, що знижує транзакційні витрати, сприяє укладанню контрактів та забезпечує стабільність фінансових відносин. Цифровізація обліку створює нові виміри довіри. З одного боку, автоматизація та використання технологій розподіленого реєстру потенційно підвищують довіру, оскільки зменшується вплив людського фактора, а кожна операція набуває неспростовного характеру. З іншого боку, виникають нові ризики: кіберзагрози, можливість злому інформаційних систем, маніпулювання алгоритмами, а також ризики, пов'язані з непрозорістю окремих цифрових платформ. У цьому контексті роль бухгалтера не зникає, а, навпаки, трансформується та ускладнюється. Він має виступати не просто користувачем цифрових інструментів, а гарантом достовірності облікових даних, контролером результатів роботи інтелектуальних систем та посередником між технологіями і управлінськими рішеннями. Бухгалтер стає своєрідним «фільтром», який перевіряє адекватність автоматично згенерованих проведення, виявляє аномалії, які могли виникнути через алгоритмічні помилки, та забезпечує дотримання нормативних вимог. Таким чином, цифровізація не знецінює професійне судження бухгалтера, а навпаки, підвищує його значущість, оскільки саме людина несе відповідальність за кінцеву достовірність фінансової звітності.

Формування інституційного середовища для розвитку цифрових фінансових інструментів, зокрема криптовалют, є необхідною передумовою для їх легального обігу та коректного відображення в обліку. Дослідники наголошують, що інституційне середовище має включати не лише правові норми, а й технічні стандарти, професійні етичні кодекси, а також механізми моніторингу та контролю [3, с. 82]. В Україні на сьогодні відсутнє комплексне законодавче регулювання криптовалют. Окремі законопроекти, які періодично вносяться до Верховної Ради, не набули чинності через розбіжності в підходах до визначення правового статусу віртуальних активів, оподаткування операцій з ними та відповідальності за порушення у цій сфері. Така правова невизначеність стримує розвиток крипторинку в Україні та створює ризики для бізнесу, який намагається використовувати цифрові активи у своїй діяльності. З точки зору бухгалтерського обліку, відсутність чітких нормативних приписів щодо визнання, оцінки та відображення криптовалют змушує підприємства або взагалі уникати операцій з ними, або застосовувати нечіткі, суб'єктивні підходи, що знижує якість облікової інформації. Крім того, проблемою є оподаткування: податкові органи часто трактують прибутки від операцій з криптовалютами як інший дохід, але механізм його розрахунку та сплати не є прописаним, що призводить до численних суперечок. Отже, створення належного інституційного

середовища є критично важливим завданням для держави, бізнесу та професійної спільноти бухгалтерів.

Успішна адаптація бухгалтерської професії до цифрових змін неможлива без трансформації системи професійної підготовки та безперервного підвищення кваліфікації. Традиційні освітні програми, орієнтовані переважно на засвоєння нормативних положень та техніки облікових процедур, вже не задовольняють потреб ринку праці. Сучасний бухгалтер повинен володіти не лише глибокими знаннями з обліку, оподаткування та аналізу, але й навичками роботи з цифровими інструментами, розумінням принципів роботи штучного інтелекту та машинного навчання, здатністю працювати з великими масивами даних, основами кібербезпеки [2, с. 176]. Крім того, надзвичайно важливими стають soft skills: критичне мислення, комунікативні навички, здатність працювати в команді, етична відповідальність. Саме ці компетентності дозволяють бухгалтеру виконувати аналітичні, консультаційні та управлінські функції, які не можуть бути повністю автоматизовані. Професійні організації бухгалтерів, зокрема Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, вже розпочали роботу над оновленням стандартів професійної компетентності з урахуванням цифрових викликів. Запроваджуються нові сертифікаційні програми, курси підвищення кваліфікації, вебінари, присвячені цифровій трансформації обліку. Однак темпи цих змін поки що відстають від швидкості розвитку технологій, що створює розрив між вимогами роботодавців та реальним рівнем підготовки випускників.

Трансформація бухгалтерського обліку під впливом цифрових технологій є об'єктивним і незворотним процесом. Вона проявляється у появі нових об'єктів обліку (цифрові активи), зміні методів (аналіз великих даних, інтеграція систем) та трансформації ролі бухгалтера — від реєстратора до аналітика і стратегічного радника. Цифровізація підвищує точність, оперативність і прозорість обліку, але водночас створює нові виклики: кібербезпека, алгоритмічні помилки та правова невизначеність. Їх подолання потребує спільних зусиль держави, бізнесу, професійних організацій і самих бухгалтерів. Тому штучний інтелект не замінює бухгалтера, а змінює його роль, посилюючи значення аналітичних і стратегічних функцій. Бухгалтер майбутнього — ключовий учасник цифрової екосистеми та гарант достовірності фінансової інформації.

Інформаційні джерела:

1. Васильєва Н. Б., Нижниченко Я. Є., Заболотна О. С. Вплив цифровізації на трансформацію бізнес-моделей у традиційних галузях економіки. *Академічні візії*. 2024. Вип. 37. DOI: 10.5281/zenodo.14197967.
2. Дубина М. В., Холявко Н. І., Моротченко І. Ю. Криптовалюти: сутність та етапи еволюції. *Фінансові дослідження*. 2019. № 1 (6). URL: <https://fr.stu.cn.ua/index.pl?task=arcinf&l=ua&j=19&id=178> (дата звернення: 09.04.2026).
3. Музиченко Т. О., Скорба О. А., Шевчук А. А. Штучний інтелект як засіб оптимізації бізнес-процесів в електронній комерції. *Академічні візії*. 2023. Вип. 25. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/696> (дата звернення: 09.04.2026).